

Inhoud

De eerste Heemstedse prentbriefkaarten	3
<i>Anja Kroon</i>	
Een bijzonder archeologisch bezit in de collectie van de HVHB	9
<i>Carla van der Stap</i>	
Ferdinand Hart Nibbrig (1866-1915) zag het licht in Bennebroek	13
<i>Martin Bunnik</i>	
Heems sinds 1822	18
<i>Ruud Bannink</i>	
Het Luciaklooster behouden	25
<i>Martin Bunnik</i>	
Jhr. mr. J.W.M. Schorer, 'onderkoning' van Nederland	31
<i>Marc de Bruijn</i>	
Nog meer kerkorgels en de toekomst van dit klinkend erfgoed	38
<i>Ellen Kerkvliet</i>	
Van het bestuur	
Het nieuwe onderkomen van de HVHB: het Pomphuis	42
Nieuw logo HVHB	45
Excursies en activiteiten in het Pomphuis	46
Gezocht: kandidaten voor de Erfgoedprijs 2018	48
De Heemstedse politiek over cultureel erfgoed	49
Illustratieverantwoording	52

Voor uw agenda

13 februari	Excursie De Tiltenberg, Vogelenzang (zie blz. 46)
21 februari	Koffie met HeerlijkHeden, 14.00 u (zie blz. 47)
27 maart	Lezing over Jan Stuyt door Hillebrand de Lange (zie blz. 46)
3 mei	Wandeling op het terrein van GGZinGeest (Stichting Vogelenzang) o.l.v. Martin Bunnik (zie blz. 47)
27 mei	Voorjaarsmarkt Binnenweg/Raadhuisstraat, stand HVHB
7 juni	Voorjaarsbijeenkomst HVHB, raadhuis Heemstede
augustus	Wandeling door Burgwalbuurt, Haarlem
8 september	Open Monumentendag en Open dag nieuwe bewoners Heemstede
november	Wandeling 'Hageveld in de herfst' o.l.v. Hillebrand de Lange
8 november	Najaarsbijeenkomst HVHB, Trefpunt Bennebroek

Zie ook www.hv-hb.nl > Actueel > Jaarprogramma 2018
Alle data en activiteiten zijn onder voorbehoud.

▲ Een niet-geposeerde momentopname van het Wilhelminaplein richting Camplaan in 1901. De man op de achtergrond staat zelfs gebukt met zijn rug naar de fotograaf. Ook ongebruikelijk is het hoge standpunt van de fotograaf.

► Het begin van de Binnenweg bij de Koediefstol, waar reizigers tol moesten betalen om via de Binnenweg of de Blekersvaart het dorp in te mogen, 1901.

▲ De Blekersvaart in 1901 bij het woonhuis van de familie Beelen, dat tegenover de brug naar de latere Esdoornkade stond. De kinderen zijn gestopt met spelen toen de fotograaf verscheen.

◀ Een kaart verstuurd door Herman van Hout zelf. Het is een foto van een leeg rijtuig en wat toeschouwers op het Wilhelminaplein vlakbij zijn winkel. Z.j.

Bij de overige kaarten is de onderlinge relatie niet zo duidelijk. Met deze serie kaarten gaf Van Hout een gevarieerd beeld van het dorp: het katholieke Antoniusgesticht en de Hervormde Pastorie, buitenplaats Ipenrode, maar ook de nieuwe villa Dennenheuvel. De belangrijke Blekersvaart ontbrak niet, evenals de Kerklaan en de Koediefstol, kenmerkende plekken in het dorp. Verder bleef

Ferdinand Hart Nibbrig (1866-1915) zag het licht in Bennebroek

Martin Bunnik

De zonovergoten kleurige bloembollenvelden in Bennebroek waren rond 1890 voor kunstschilder Ferdinand Hart Nibbrig de aanzet tot een nieuwe periode in zijn kunstenaarschap. Hoewel hij er waarschijnlijk nooit gewoond heeft, speelde Bennebroek toch een rol in zijn leven.

▼ *Portret van Ferdinand Hart Nibbrig, geschilderd door zijn vriend Johan Cohen Goschalk (1883-1912). Zwart en rood krijt en witte dekverf op papier op linnen, 44x 33 cm, Rijksmuseum.*

Ferdinand Hart Nibbrig werd in 1866 geboren te Amsterdam. Zijn teken-talent werd al op zeer jeugdige leeftijd door zijn kunstminnende vader en moeder opgemerkt. Op 17-jarige leeftijd ging hij naar de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten in de hoofdstad en raakte bevriend met zijn klasgenoot George Hendrik Breitner. Na zijn academietijd vertrok Hart Nibbrig, in het bezit van voldoende vakkennis maar nog niet met

een eigen, onderscheidende stijl, naar Parijs. In de kunsthandel van Theo van Gogh zag hij niet alleen de werken van traditionele salonkunstenaars maar ook dat van impressionistische schilders als Edgar Degas, Claude Monet, Camille Pissaro, Alfred Sisley en Paul Gauguin. Vincent van Gogh heeft hij in Parijs nooit ontmoet omdat Vincent in Arles verbleef, maar Hart Nibbrig bezocht wel zijn broer Theo thuis waar de vele opgestuurde portretten en landschappen van Vincent stonden. Bij Vincent in die tijd geen donkere tonen meer, zoals de Nederlandse impressionisten toen nog schilderden, maar felle, ongemengde kleuren en perspectivische vervorming. In 1889 keerde Hart Nibbrig terug naar Amsterdam en er was nog weinig te merken van verwerking van de in Parijs opgedane indrukken. Hij schilderde verder in donkere aardkleuren, een diepkleurig okergamma met groen en weinig licht-donker effecten, alsof alles zoals hij later zei 'nog vast zat in de modder'.

Doorbraak naar nieuwe inspiratie

De schilder wist niet goed wat hij met het lichte palet van de Franse impressionisten aan moest. Op advies van zijn vriend Simon Moulijn trok hij naar meer landelijk gelegen plaatsen om nieuwe inspiratie op te doen. De definitieve doorbraak naar heldere buitenkleuren vond plaats toen hij op een zonnige dag omstreeks 1892 vanuit Amsterdam op de fiets de kleurige bollen velden

► *'Huizen te Vlieland', in 1902 in pointillistische stijl geschilderd. Olieverf op doek, 43,5 x 56,8 cm, Singer Laren.*

◀ *'Gezicht op het dorp Zoutelande' op Walcheren, 1910-1195. Olieverf op doek, 80 x 159,5 cm, Rijksmuseum.*

Affiches

Hart Nibbrig was als student op de Rijksacademie ook een amateurwielrenner en de kleurenaffiches die hij later voor de Simplex rijwielfabriek in Amsterdam ontwierp waren voor hem een interessante opdracht. Op het affiche zien we een voorstelling van een rechte weg met fietsers en bomen met op de achtergrond een stad en een poort. Vermoedelijk is het affiche geïnspireerd op het zicht dat Hart Nibbrig had toen hij vanuit Amsterdam naar de Bollenstreek

en naar Zandvoort fietste. De poort lijkt erg op de Amsterdamse poort en er zijn meer gelijkenissen, zoals de kerk die aan de Bavo op de Grote Markt doet denken en een gevel die sprekend lijkt op de Vleeshal.

In 1915 overleed Hart Nibbrig in Laren op 49-jarige leeftijd. Werken van Ferdinand Hart Nibbrig zijn opgenomen in de collecties van onder andere het Stedelijk Museum, het Rijksmuseum en het Singer Museum.

In 1919 wordt de grutterswinkel omgebouwd tot een kruidenierswinkel, die uitgroeit tot een van de grootste in Haarlem. Met paard-en-wagen worden bestellingen bezorgd bij de cliënten in Haarlem en omstreken. In 1922 vindt de splitsing plaats van de firma J. Heems en Zoon, zoals het bedrijf vanaf 1915 voluit heet. Er ontstaan twee firma's te weten: J. Heems en Zonen met de zonen Theo en Jos als uitvoerenden, en Heems Graanhandel met de zonen Fons en Antoon als beheerders. Van de beide firma's is Piet als eigenaar de commanditaire vennoot. In 1923 krijgt de firma Heems het predicaat Hofleverancier, nog ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan het jaar daarvoor.

Tegenspoed

In 1929 moet de kruidenierszaak worden gesloten, vanwege slechte gezondheid van een van de firmanten en geldgebrek in de familie, veroorzaakt door de crisis in de haverhandel. Heems Graanhandel

▲ De gevelstenen van de twee pakhuizen uit 1861 plus de eerste steen, gelegd door Piet Heems, hebben een mooie plaats in de nieuwste winkel.

wordt in het najaar van 1928 getroffen door de graandump uit Rusland, waardoor de prijs van graan keldert. Kort daarvoor waren contracten afgesloten met Groningse graanleveranciers tegen vaste prijzen. Fons en Antoon komen voor de keuze te staan: de zaak opheffen of overgaan op andere activi-

▲ Vrachtwagen van Heems Graanhandel aan de Korte Herenvest in Haarlem. In het midden G. Alders.

▲ De stand van Heems Graanhandel een kruideniersbeurs in De Beurs in Hoofddorp, april 1930.

Nog meer kerkorgels en de toekomst van dit klinkend erfgoed

Ellen Kerkvliet

Orgels en kerken zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Elke kerk, groot of klein, heeft er wel een. In de vorige HeerlijkHeden is over drie monumentale kerkorgels geschreven. Twee uit Heemstede en een uit Bennebroek. Maar er zijn nog meer fraaie orgels in onze omgeving, ook al zijn ze geen monument.

De orgels die in dit artikel aan bod komen, kunnen wat betreft leeftijd niet tippen aan die van de Heemsteedse Bavo (1833) en Oude Kerk (1753), en de Hervormde Kerk in Bennebroek (1726, front 1686). Ze zijn allemaal in de vorige eeuw gebouwd, en dat is te zien ook. Hier geen uitbundige versieringen met engelen en guirlandes, maar strakke vormen die geheel passen bij de 20ste eeuw.

Gedeeltelijk orgel

De katholieke kerk aan het Valkenburgerplein in Heemstede, Onze Lieve Vrouwe Hemelvaart, is gebouwd onder architectuur van vader Jos en zoon Pier-

re Cuypers. Het orgel is gelijk met het kerkgebouw in 1927 opgeleverd. Jos Vermeulen uit Alkmaar (voorheen Ypma), was de bouwer. Hij gaf het instrument negen registers, verdeeld over twee klavieren en een pedaal. Na dertig jaar trouwe dienst vond het kerkbestuur dat het betrekkelijk eenvoudige orgel restauratie en uitbreiding verdiende. Orgelbouwer Jos Vermeulen had berekend dat zoiets rond de 15.000 gulden zou kosten. Het kerkbestuur bedacht om dit geld door een bollenveiling bij elkaar te krijgen en vroeg daarvoor toestemming aan het bisdom. 'Het is eigenlijk een gedeeltelijk orgel,' schreef het kerkbestuur in 1957 aan monseigneur J. Groot, de

◀▲ Het orgel van de kerk Onze Lieve Vrouwe Hemelvaart staat aan de ene kant van de koorgalerij, de losse speeltafel aan de andere kant.